

Vi må ta vare på matjorda

Om jordvern og eiendomspolitikk

NORGES BONDELAG

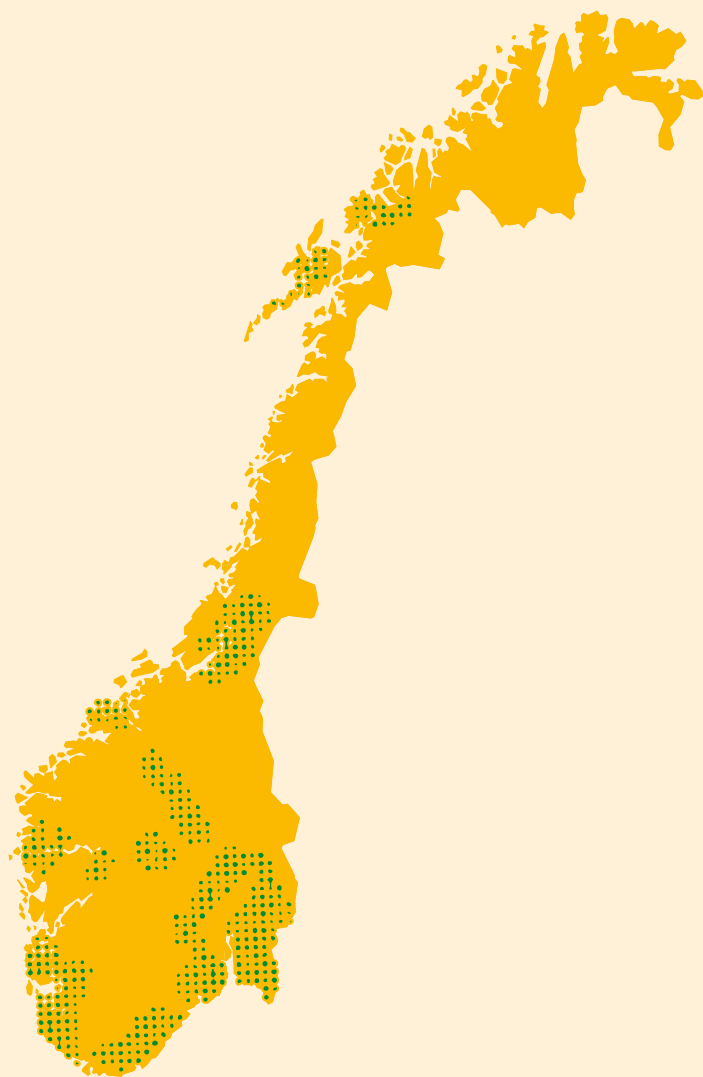
Jordvern for mer mat

Jordvern er viktig fordi vi må **ta vare på all matjord** for å mette dagens og kommende generasjoner. Behovet for mat er ventet å øke med 14 prosent hvert tiår, mens matproduksjonen er ventet å øke med bare 2 prosent på grunn av klimaendringene (FNs klimapanel).

Jordvern bør derfor være overordnet i all framtidig arealforvaltning. Tør vi i en slik situasjon å bygge ned mer matjord i Norge?

Vern av matjorda er nødvendig på grunn av egen matsikkerhet og fordi vi har et etisk ansvar for å bidra til verdens matforsyning. Matjorda og arealene er grunnlaget for matproduksjonen. Gårdene må være tilpasset hvordan Norge ser ut. **En variert bruksstruktur med mindre, mellomstore og større bruk gir bedre tilpasning og utnyttelse av jorda.**

Vi trenger derfor en eiendomsstruktur som legger opp til drift i hele landet. Dagens familiejordbruk er godt egnet, med spesialkunnskap om de små jordene som Norge består av. **Konsesjonsloven** skal sikre at norsk matjord blir brukt til å produsere mat. Og konsesjonsloven sikrer både familiejordbruket og en fornuftig eiendomsstruktur og dermed også norsk matproduksjon.

Kun tre prosent av Norges areal kan brukes til matproduksjon.

Veiutbygging koster mye matjord. Her bygges E18 i Hobøl, Østfold. Landskapet er fotografert i 2012 og 2015.

Matjorda i Norge bygges ned

I Norge er bare tre prosent av arealet matjord. I Danmark er rundt 60 prosent av arealet dyrkbar mark.

Norge har i dag ca 10 millioner dekar dyrket mark. Siden 1945 har det forsvunnet matjord tilsvarende 1 million villatomter.

I 2014 ble det omdisponert 5300 dekar dyrket mark, det laveste på flere år. Regjeringen foreslår å videreføre et mål om at mindre enn 6000 dekar omdisponeres. **Norges Bondelag mener målet må halveres.**

Nedbygd jord er tapt for alltid. Når matjord tas til andre formål, må minst det dobbelte nydyrkes.

God matjord kan ikke bli fullverdig erstattet. (Bioforsk)

Størst andel dyrket mark og den beste jorda ligger i de mest sentrale områdene i landet med størst press på nedbygging til fordel for bolig, vei og handel. Dette er arealer som er godt egnet til grønnsaker, poteter eller kornproduksjon.

I dag står 20 kommuner i pressområder for ca en tredjedel av omdisponeringen. En fjerdedel av matjorda i de 30 største bykommunene er bygd ned. Bolig og samferdselsanlegg står for ca to tredjedeler av samla omdisponering. (Kilde: Norges Bondelag/Asplan Viak).

Kommunepolitikere kan bidra til jordvern

Jordvern handler om holdninger. Matjord er en knapp ressurs som ikke er fornybar. Å sikre matproduksjon for framtida er et minst like viktig samfunnshensyn som bolig, forretnings- og veiutbygging. Kommunepolitikere avgjør bruken av arealene gjennom kommune- og reguleringsplaner. Norges Bondelag anbefaler noen gode råd til politikere:

- ✖ **Sikre at matjord blir brukt til matproduksjon.**
- ✖ **La ikke jordvernet vike i arealplansaker. Jordvern er nasjonal matsikkerhet til dagens og kommende generasjoner.**

- ✖ **Pass på at det som er avsatt til matproduksjon ikke blir omdisponert til andre formål som vei eller bolig.**
- ✖ **Få jordvern tidlig inn i prosessen når kommune- og reguleringsplaner blir utarbeidet.**
- ✖ **Velg andre steder å bygge, det finnes alltid et alternativ! Se etter annen plassering av veier, boliger og annen utbygging.**
- ✖ **Tenk fortetting. Vekst innenfor de grønne grensene må skje gjennom fortetting.**
- ✖ **Bygg kunnskap om betydningen av matproduksjon i din kommune.**

Gode eksempler

For å legge til rette for økt befolkningsvekst kan kommunene bygge høyere og tettere, og utnytte tettsteder og knutepunkter som allerede finnes. Alternativene som tar minst matjord må prioriteres.

Dette er ikke fortetting

Før og etter utbygging av Moerfeltet i Ås, Akershus. Dette er et dårlig eksempel hvor boligfeltet vokser utover matjorda, i stedet for å bygge bakover i skogen.

Dette er fortetting

I Ås har sentrumsbebyggelsen blitt fornyet på en god måte som fortetter og utnytter arealene.

Eiendomspolitik - hvem skal eie arealene og hva skal de brukes til?

Bondefamilien deltar i bygdesamfunnet på mange vis, og driver med ulike yrker og virksomheter i tillegg til matproduksjon. Det bidrar til robuste lokalsamfunn, et åpnere landbruk og et mer livskraftig næringsliv i distriktene. Slik blir det i samfunnets interesse å legge til rette for et familielandbruk, basert på personlig eierskap til jorda.

Lokalt eierskap til ressursene må sikres, slik at verdiskaping basert på natur- og kulturressurser gir inntekter og næringsutvikling lokalt.

Vi har et eiendomslovverk for landbrukseiendommer som skal sørge for at:

- ✖ Arealressursene forvaltes til samfunnets beste; matjord, miljø og kulturlandskap skal ivaretas for alle.
- ✖ Vi har et mangfold av gårder, alt etter naturgitte forutsetninger.
- ✖ Omsetning og salg av eiendommer blir regulert for å verne arealene vi bruker til matproduksjon.

Regjeringa vil oppheve konsesjonsloven. Ni av ti kommuner vil beholde den. Det samme vil Norges Bondelag.

Kommunene oppgir i sine høringsuttalelser til regjeringas forslag at:

- ✖ De opplever at loven fungerer.
- ✖ Loven er et godt virkemiddel for å verne om matjorda.
- ✖ Bortfall vil ha negative konsekvenser for bosetting og matproduksjon.
- ✖ Loven gir mulighet for å drive aktiv areal- og næringspolitikk.

Norges Bondelag vil:

- ✖ Beholde konsesjonsloven med bo- og driveplikt.
- ✖ Beholde priskontrollen.
- ✖ Opprettholde driveplikten.

Politikere avgjør eiendomspolitikken lokalt

De formelle virkemidlene for å ivareta matproduksjon lokalt er flere; jordlov, delingsforbud, plan- og bygningslov, konsesjonslov med priskontroll og bo- og driveplikt. Det er forvaltningen og politikere lokalt og på fylkesnivå som praktiserer regelverket. De avgjør i stor grad eiendomsutviklingen i Norge.

- ✖ Kommunepolitikerne må sørge for å håndheve konsesjonsloven etter intensjonen.
- ✖ Matjorda må få effektiv beskyttelse, både bo- og driveplikt sikrer bosetting og lys i vinduene i bygde-Norge.

- ✖ En aktiv priskontroll bidrar til rekruttering til gårdsdrift og at landbrukseiendom kan kjøpes til priser som gjør det mulig å drive langsiktig.
- ✖ Bedringer i beskatning ved salg av landbrukseiendommer bidrar til bedre bruksstruktur og arrondering.
- ✖ Enklere regler ved salg til naboeiendommer gjør at flere selger jord som leies ut, og at vi får bedre eiendomsutvikling i landbruket.

NORGES BONDELAG

NORGES BONDELAG

Pb. 9354 Grønland, 0135 Oslo.

Besøksadresse: Landbrukets Hus,

Schweigaards gate 34 c.

Tlf: 22 05 45 00

E-post: bondelaget@bondelaget.no

www.bondelaget.no

Bilder: Oskar Puschmann NIBIO,
Jørgen Skaug, Mats Olsen, Svein Skøien,
Norges Bondelag

Design: Teft

Trykk: RK Grafisk

Juli 2015

ISBN: 978-82-7712-121-5